

טלית ואתרוג שהשאלו חברו על מנת לצאת בו

דברים כב, יב

גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך.

ב"ב קלז, א

דרש רב נחמן בר רב חסדא אתרוג זה נתון לך במתנה ואחר כך לפלוני נטלו ראשון ויצא בו ... אי מיפק לא נפיק ביה למאי יהביה ניהליה.

רא"ש שם פ"ח סי' מו

ומה שאמר אחר כך היו כאילו אמר הרי הוא נתון לך ע"מ שתתנהו אחר כך לפלוני, והוי כמתנה ע"מ להחזיר דאע"פ שהוא עתיד להחזירו חשוב שלו ויוצא בו. מכאן הבאתי ראייה דהשואל טבעת כדי לקדש בו את האשה שהיא מקודשת, כיון שאמר ליה שלקדש בו אשה הוא שואלו, דעת המשאיל היתה שתהא קנויה לו באותו ענין שיועילו הקדושין ואם לא תועיל ללשון שאלה שתהא מתנה ע"מ להחזיר החפץ או דמיה.

שו"ע סי' יד

שאלה כשהיא מצוייצת מברך עליה מיד.

ט"ז שם סק"ה

קשה לי למה פסלי' ביום א' דסוכות ליטול לולב השואל מחבירו משום דבעי' לכם, אמאי לא נימא כיון שידוע שא"א לו לצאת י"ח א"י נתנו לו במתנה ע"מ להחזירו ודאי נתכוין ע"ז דמתנה ע"מ להחזיר מהני באתרוג, כדאי' בפ"ק דקדושין דף ו', ועיי' לומר כיון שאמר לי שאלה אמרי' דלא נתכוין לשום מתנה, ומ"ש משואל טלית מצוייצת דכתב הרא"ש לעיל בס"ג דחייב לברך דאמרי' שנתכוין בענין שיהי' שלו במתנה ע"מ להחזיר. וכן קשה ממ"ש הרא"ש פ"ק דקדושין במקדש בטבעת שאולה והודיע למשאיל שהוא רוצה לקדש בו דמקודשת וז"ל וכן המשאיל טבעת לאוהבו לקדש בו אשה אגן סהדי שדעתו ליתנו בכל יפוי לשון שמועיל דאדעתה דהכי מסרו לידו אם לא יועיל לשון שאלה יתפוש בו לשון אחר שיועיל לקדושין, דכ"ע לאו דינא גמירא והיו סבורים שיועיל לי' שאלה ולעולם אומדין דעתו כיון שמסרו לקדש בו האשה שדעתו שאם לא יועיל לשון שאלה שיתנהו בלשון אחר המועיל ולכל הפחות במתנה ע"מ להחזיר כו' עכ"ל, והיינו כמ"ש כאן בציצית, קשה משואל ביי"ט דפסול אמאי לא נימא ג"כ הכי ממש.

מ"א שם ס"ק ח

כששאלו בדעת ה"ל כאלו נתנו לו במתנה ע"מ להחזיר וכמ"ש הרא"ש, וה"ה בלולב אם השאלו לצאת בו יוצא, וכמ"ש בא"ע סי' כ"ח סיי"ט.

שוע"ר שם

ו השואל מחבירו טלית מצוייצת חייב לברך עליו מיד משום דאדעתא דהכי השאלו לו שיברך עליו, וכיון שאי אפשר שיברך ברכה המחוייבת על טלית שאולה אגן סהדי דנתכוין המשאיל בלשון המועיל, ואם אי אפשר לו לברך עליו אלא אם כן היא שלו הרי היא שלו במתנה על מנת להחזיר.

ח השואל מחבירו טלית מצוייצת כדי לעלות לדוכן או לעלות לקרות בספר תורה או לירד לפני התיבה אם המשאיל יודע שהשואל לובשו לשם מצות ציצית א"כ אדעתא דהכי השאלו שיברך עליו והוי כאלו נתנה לו במתנה על מנת להחזיר ולכן מברך עליו השואל ברכה מחוייבת כאלו היתה שלו ממש אבל אם אין בדעת המשאיל שהשואל לובשה לשם מצות ציצית רק שהוא סובר שאינו לובשו אלא מפני כבוד הציבור א"כ אין עליו לומר דהוי כאלו נתן לו במתנה על מנת להחזיר ולכן אין צריך השואל לברך עליה ברכה מחוייבת רק אם ירצה לברך הרשות בידו כמו שנתבאר לעיל.

ט מותר להתעטף בטלית של חברו שלא מדעתו ואינו כשואל שלא מדעת דנקרא גזלן כיון דליכא הכא חשש כילו קרנא שאינו מתעטף בה אלא לפי שעה ומחזירה לו אחר כך וניחא ליה לאינש שיעשה מצוה בממונו במקום שאין שם חסרון כיס אלא דאם מצא הטלית מקופלת צריך הוא גם כן לקפלה לאחר שיסירנה מעליו דאם לא יקפלה יקפיד בעל הטלית והוה שואל שלא מדעת דנקרא גזלן ואין צריך לקפלה כסדר [קיפולו] הראשון דוקא אלא אפילו אם מקפל בענין אחר די בכך ובשבת אין צריך לקפלו כלל.

י א כשמתעטף בטליתו של חברו שלא מדעתו אין צריך לברך עליו, שהרי כאן לא שייך לומר דהוה כאלו נתן לו במתנה על מנת להחזיר כיון שאין בעל הטלית יודע מאומה, אבל אם ירצה לברך הרשות בידו כמו שנתבאר לעיל סעיף ו' ח' ט' עיין שם.

קונטרס אחרון שם סק"ג

הנה על דין זה דצריך לברך מיד כששאלה מצוייצת יש ב' טעמים, האי נתבאר ברא"ש פרק ח' דחולין משום דאדעתא דהכי כו' והוי כאלו נתן לו במתנה כו' (וכמ"ש בפנים סעיף ו), ולפי"ז משמע דאם לא השאילה לו אדעתא שיברך עליה אין צריך לברך, וכ"פ ה"ט"ז והמ"א סק"ח. הטעם הב' נתבאר ברא"ש הלכות ציצית דלא פטרו טלית שאולה אלא מלהטיל בה ציצית אבל אם שאלה מצוייצת חייב לברך עליה מיד, ולפי"ז אפי' לא השאילה לו אדעתא שיברך עליה אפי"ה חייב לברך. וכן כתב במע"מ פ"ח דחולין שדברי הרא"ש הם סותרים למה שכתב בה' ציצית. וכ"ד הטור שלא הזכיר כלל טעמא דאדעתא כו'. וכ"כ בא"ז בשם הרוקח. ולענין הלכה כבר נתבאר שדעת ה"ט"ז והמ"א לפסוק כטעם הראשון.

שוע"ר סי' יז

ג ומכל מקום אפילו נקבות וודאים וכן עבדים אם ירצו להתעטף בציצית ולברך הרשות בידן כמו שנוהגין בשאר מצות עשה שהזמן גרמא ויכולין לומר וצונו להתעטף בציצית אע"פ שהן אינן מצווין מפני שהאנשים מצווים על כך וגם הן כשמקיימין מצות שהם פטורים מהם אעפ"י שאין להם שכר גדול כמצווה ועושה מכל מקום קצת שכר יש להם לכן יכולות הן לברך על כל מצות שהן פטורין מהם אם עושין המצות כתיקונן בענין שהאנשים יכולים לברך עליהם ומכל מקום הואיל ומחזי כיוהרא אין להם להתלבש בציצית כיון דגם האנשים אינם חייבים במצוה זו אלא א"כ יש להן טלית בת ד' כנפות ואינו חובת הגוף כמו שופר ולולב שהנשים נוהגות להחמיר על עצמן.

שוע"ר סי' תנד

יד אם שאל מצה מחבירו יוצא בה ידי חובתו לכתחלה שהרי לא השאילה לו על מנת שיחזירנה לו אלא על מנת שיאכלנה ויחזיר לו מצה אחרת ונמצא מצה זו היא שלו ממש לכל דבר.

שו"ע סי' תרנח

ג אין אדם יוצא ידי חובתו ביום ראשון בלולב של חבירו שהשאילו דבעינן לכם משלכם.

מ"א שם ס"ק ג

צ"ע דבאה"ע סי' כ"ח ס"י"ט כתב דהשואל חפץ מחבירו והודיעו שרוצה לקדש בו אשה מקודשת דמסתמא אדעתא דהכי נתנו לו שיהא במתנה ע"מ להחזיר, וכ"כ לעיל סי' י"ד, וא"כ ה"נ נימא הכי. וי"ל דהתם מייירי באינו יודע משום הכי לא הוי גזל דאנן סהדי דאלו ידע הוי מקנה לו במתנה אבל הכא בעי' לכם שלכם.

שו"ע אהע"ז סי' כח

יט השואל חפץ מחבירו והודיעו שרוצה לקדש בו אשה מקודשת, ואם לאו הרי היא ספק מקודשת.

כ הנותן לחברו מתנה ע"מ להחזירו והלך המקבל וקידש בה אשה הרי זו מקודשת.

שו"ע אהע"ז סי' כט

א האומר לאשה הרי את מקודשת לי בדינר זה ע"מ שתחזירנה לי אינה מקודשת.

שו"ת צ"צ חאה"ע סי' צח אות ה

נלע"ד שיש לחלק בין אתרוג לטבעת קדושין, דהשאילו כדי לקדש בו עדיף טובא מהשאילו אתרוג, דהתם י"ל שלא נתכוין כלל למתנה, אלא דבאנו להוכיח דהא אין יוצאין בו וע"ז לא סמכינן לסתור דברים המפורשים בהדיא דבשאלה יהיב ליה, משא"כ הכא אף שאמר לשון שאלה, הרי עכ"פ השאילו ע"ד שהוא יתנו להאשה כדרך המקדש אשה, וקדושין ידוע לכל שהוא דרך מתנה, א"כ הרי השאילו על דעת שהוא יוכל ליתנו במתנה, א"כ אין לך מתנה ע"מ להחזיר מפורשת מזו, ומה שאמר לשון שאלה היינו משום דלא נתנו לו לחלוטין כ"א שיחזירנו לו אח"כ לכן קורא זה שאלה ... משא"כ בהשאילו אתרוג וציצית שאין כאן רק שאלה לו לבד ולא שהוא יתנה לאחר דרך נתנה, י"ל דמפרשי דהוי שאלה לבד כפשוטו.

פסקי הסדור סוף הל' ציצית

השואל טלית מחבירו יבקש ממנו שיתן לו במתנה ע"מ להחזיר כדי שיוכל לברך עליה לדברי הכל כי מהיות כו'.

ס' המנהגים עמ' 66:

כשנותנים הדי' מיניים לאחר לברך נכון לאמר בפירוש שהוא במתנה על מנת להחזיר, ובפרט ביום הראשון "והוא תועלת לנוותן ולמקבלי".